

דף כא.

עין משפט א.

יו"ד סימן רמו פעיף ו

עין דף כ. לעיל עין משפט ח

דף כא :

עין משפט א.

ח"מ סימן יז פעיף ה

ה. ח. אסור לדיין ^י לשמוע דברי בעל דין האחד שלא בפני בעל דין חברו, ודוקא ^ב שיודע הדיין שיהיה דיין בדבר, אבל אם שמע בלי שידע שהוא צריך לשבת בדין, ^ל ונתרצה השני לדון לפניו מותר להיות דיין בדבר.

הגה: ט. לא ^מ יכתוב החכם או דיין שום פסק לאחד מבעלי הדינים, מבלי שלא שמע דברי שניהם. שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר וגם מטעם שאח"כ יטען השני לפניו ויצטרך לכתוב להיפך ויהיה זילותא לחכם.

ה. י. ^נ תלמיד שיש לו דין אצל רבו לא יקדים לבוא לפניו, שלא יהיה נראה שבא לברר טענותיו קודם, אם לא שיש לו זמן קבוע ללמוד לפניו.

י. נלמד מ"שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק". גם מהכתוב "לא תשא שמע שוא" דכשישמע דברי האחד שלא בפני השני לא יבוש זה מלטעון שקר ושוא. סמ"ע, וגם הבעל דין מוזהר על כך שלא ישמיע לדיין דבריו שלא בנוכחות חברו, דדרשינן מלא תישא שמע שוא, נמי לא תשיא. סמ"ע.

כ. דאז נכנסים הדברים באוזניו. עיין סמ"ע ס"ק י"א.

ל. ואם החכם כבר כתב פס"ד אפי' נתרצה חברו לא מהני עד שיקבל ממנו בקנין. נתיבות ס"ק ט' מהתומים. וגם בנתרצה צריך להודיע לבעל דין השני שהדיין כבר שמעו.

מ. מרשב"א וריב"ש סי' קע"ט. ועיין פ"ת ס"ק י"א כמה החכם צריך להזהר בזה ולא להשיב לשואל לבדו.

נ. וכ"ש אחר שאינו תלמיד. סמ"ע ס"ק י"ג. ונתיבות ס"ק י"ו.

עין משפט ב.

יו"ד סימן רנג פעיף א

- א. מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מהתמחוי ^ס.
- מי שיש לו מזון לי"ד סעודות לא יטול מהקופה. ואם יש לו מאתיים זוז ^ע ואינו נושא ונותן בהם, או שיש לו נ' זוז ונושא ונותן בהם לא יטול צדקה.
- ב. אם יש לו מאתיים זוז חסר דינר ואינו נושא ונותן בהם, אפי' נותנים לו אלף זוז בפעם אחת הרי זה יטול ^פ.
- הגה: ההולך מעיר לעיר לקבץ אם נתנו לו ר' זוז בעיר אחת יכול לקבל ומכאן ואילך אסור.
- ג. מי שיש לו יותר ממאתיים זוז אבל מוטל עליו חובות או שממשכן לכתובת אשתו הרי זה יטול ^צ.
- ד. אדם שיש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ר' זוז הרי זה יטול דאין צריך למכור כלי ביתו אפי' של כסף וזהב. במה דברים אמורים בכלי אכילה ושתייה ומלבוש ומצעים וכיוצא בזה, אבל יש לו כלי שכותשין בו חיטים מזהב ^ק מוכרו ולא יטול מהצדקה.

- ס. ממשנה סוף פאה. ותמחוי היא קערה גדולה וגובין בה הגבאים מאכל מבעלי בתים ומחלקים אותו לעניים ב' סעודות כל יום ויום, וקופה מתחלקת מע"ש לע"ש. וכתב הסמ"ק דיני קופה ותמחוי אינו נוהג בימינו, וכתב הש"ך היינו כל דיני קופה בסי' רנ"ו אבל ודאי כל קהל מישאל יש לו קופה של צדקה.
- ע. דורשי רשומות אמרו כי צדקה בגמטריא מאתים חסר אחד, כי עד שיעור זה יכול ליתול, אבל יש לו מאתים לא יטול מצדקה. ברכי יוסף.
- ואף שבמשנה לא אמרו אלא שלא יטול לקט שכחה ופאה, משמע דכל שאינו נוטל אותם אינו נוטל שום צדקה, כ"כ המרדכי בפ"ק דב"ב, מירושלמי.
- פ. שם במשנה.
- עני שציוו שני אנשים לתת לו מאתים דינרים מכל אחד, יתנו לו שניהם בפעם אחת, שירי ברכה.
- צ. והיינו שחייב לאחרים ופי' לכתובת אשה היינו שעשה זה אפותיקי לכתובתה. ש"ך ס"ק ג'.
- ק. בטור כתב דה"ה מנורה ושלחן של כסף צריך למכור וכתב הב"ח שכן עיקר. ש"ך ס"ק ד'.
- ואם לאחר שנטל נפלו לו כלים אלו בירושה או במציאה אין מחייבין אותו למכור אותם. ש"ך ס"ק ד'. אבל אם נטל ברמאות חוזרים וגובין ממנו משום קנס אף דזה ממון שאין לו

א. ה. כל מה שלא מחייבין אותו למכור כלי ביתו של אכילה ושתייה מכסף וזהב דוקא בנוטל בסתר^ר מיחידים, אבל אם בא ליטול מהקופה של צדקה לא יתנו לו עד שימכור כליו.

הגה: ה"ה במקום שיש תקנה שלא לתת צדקה למי שיש לו דבר קצוב אין מחשבין לו הדירה וכלי תשמישו.

הגה: כל מי שהוא עשיר אסור ליתן לבניו אפי' שהם גדולים^ש אם הם סמוכים על שולחן אביהם, וכל זה בדרך צדקה אבל דרך מתנה וכבוד יכול לקבלם^ת כל אדם.

אה"ע סימן קיב סעיף יד

עין משפט ג.

יד. יז. היו מועטים בשעת מיתה ונתרבו כגון שהוקרו הנכסים או הוזלו המזונות חוזרים הבנים ויורשים כדין מרובין^א, וי"א דאפי' עמדו בדין ופסקו עליהם דין מועטים אם הוקרו אח"כ, דין מרובין יש להם.

הגה: יח. אפי' בנכסים מועטים אם קדמו הבנים ומכרו מכרן קיים^ב. והבנות נדחות אפי' מהמעות שקיבלו מהמקח^א. וי"א שזה דוקא קודם שבי"ד החזיקו לבנות בנכסים^ד.

תובעין שם בש"ך.

ר. כאוקימתא דרב פפא בכתובות ס"ח ע"א, וכפי' הרי"ף והרמב"ם בפ"ט ממתנות עניים. וכתב בספר ראשון לציון בסי' רנ"ו סעיף ג' שגם מה שאמרו שאין מוכר ביתו וכלי תשמישו דוקא בימיהם, אבל בימינו מקדימים העניים שאין להם בית וכלי תשמיש מכסף וזהב ע"ש.

ש. דקימ"ל כר"י בב"מ י"ב ע"ב דבכה"ג מציאתו לאביו והוי כנותן לאביו. הגאון אות ד'.

ת. ובסי' רמ"ו סעיף כ"א כתב דוקא בדבר מועט.

א. שם בגמ' ק"מ בעיא דאיפשטא, ואפי' הגיעו הנכסים ליד בי"ד והעמידו אפוטרופוס עליהם ואח"כ נתרבו, חזרו לדין מרובין כ"כ הח"מ.

ב. מרב אסי בגמ' שם.

ג. דלאו הני מעות שבק אבוהון וכך היא דעת הרא"ש, אבל רב האי גאון חולק וס"ל שניזונות מהמעות והוא בטור ועיין בח"מ.

ד. טור בשם רש"י והרא"ש, ועיין בב"ח ליישב דעת הרא"ש דס"ל לגבי מועטים ונתרבו אפי' לאחר שהחזיקו הבי"ד דינם כמרובים והביאו הח"מ.

עין משפט ד.ה.

אה"ע סימן צא פעיף ב

ב. הבעל בנכסי אשתו^ה דינו כלוקח, לפיכך אם אמר אדם לפנויה נכסי לך ואחר כך לפלוני ונישאת ומתה, קנה הבעל. דקימ"ל הבעל בנכסי אשתו כלוקח, ואחר כך מהני רק אם לא מכר, וכאן הוי כמכרה לבעל, ומ"מ אם אמר כך לא"א ומתה, עוברים הנכסים לפלוני ולא לבעלה לפיכך אם מכרה הא"א לאחר ומתה^ו, יעמדו הנכסים ביד הלוקח.

ח"מ סימן רמח פעיף א.ג.

א. שכיב מרע שאמר נכסי לפלוני ואחריו לפלוני אין לשני אלא מה ששייר הראשון^ז. ואם היה הראשון בן הראוי ליורשו כגון שהיה בן מכלל הבנים^ח, אין לשני כלום^ט. דכל לשון מתנה ליורש הרי הוא כירושה.

הגה: ואפי' אם גם השני ראוי לירש.

ה. כתובות צ"ה ע"ב כאביי שם.

ו. אבל בחייה הבעל אוכל פירות ואין ללוקח פירות. ומאחר שהנותן סילק הבעל כי היא כבר היתה א"א, אין כאן לבעל דין לוקח ראשון, והלוקח שקנה ממנה קנה הגוף אף לדעת הרא"ש, כ"כ הח"מ.

ז. רמב"ם פי"ד מזכיה הלכה ג' כרשב"ג ב"ב קל"ז ע"ב.

וה"ה אם אמר נכסי לך ואם תמות יהיו לפלוני, סמ"ע ס"ק א' שגם בזה אמרינן דירושה אין לה הפסק.

ודוקא כשאמר לבן קודם כל נכסי לך, שהמוריש הוריד אותו למתנה בזה אין לה הפסק דגם לשון מתנה לשון ירושה היא בשכיב מרע, אבל אם אמר לבנו בסתם אחר שתמות או אחר שתצא מהבית יהיה לפלוני או להקדש, לא אמרינן בזה ירושה אין לה הפסק, דשכיב מרע יכול ג"כ ליתן אפי' אחרי זמן רב אחר מיתתו למי שירצה. ביאורים ס"ק א'. וסמ"ע ס"ק ד'.

ח. וה"ה אח בין האחים. סמ"ע ס"ק ב'.

ט. ואפי' השני ג"כ ראוי ליורשו. כ"כ הב"י בשם הר"ן ואפי' הקדישה אחר הראשון אין להקדש כלום ואפי' אמר לראשון ע"מ כן אני מורישה לך. כ"כ רשב"ם בב"ב קל"ג ע"א ד"ה כדשלח.

והגם ששכיב מרע יכול לחזור ממתנתו שנתן כבר וליתנה לאחר, שאני כאן שלא חזר מהראשון שהרי עדיין בדעתו שיהיה לו כל ימי חייו אלא שלאחר מותו יהיה לאחר או להקדש, וכיון שרוצה שיזכה בהן בחייו שוב אין לה הפסק לירושה. וכל זה באופן שלא נתכוון לעשותו רק אפוטרופוס כגון ששייר מקצת או שאמר בפירוש למתנה גמורה או באחד הדרכים שנתבארו בסי' רמ"ו. סמ"ע ס"ק ג'.

הגה: ואפי' אמר אחריו להקדש, אם הראשון ראוי ליורשו אין להקדש כלום.

הגה: עשה הצוואה במקום שנהגו לדון בערכאות של גוים^י, ואח"כ באו למקום אחר לדון בדיני ישראל, אין אומרים שירושה אין לה הפסק כמו בדיני ישראל.

א ב. בריא שנתן^ב נכסיו לפלוני ואחריו לפלוני אפי' הראשון ראוי ליורשו, אין לשני אלא מה ששייר^ל הראשון.

ג ד. אמר נכסיו לפלוני ואחריו לפלוני, ואחריו לפלוני, מת ראשון קנה שני מה ששייר הראשון, מת שני קנה שלישי, מת השני בחיי הראשון הנכסים של יורשי ראשון^ז, וכן אם כבר באו נכסים ליד השני אחרי שמת הראשון, ומת השלישי בחיי השני, ישארו הנכסים אצל יורשי השני^ז.

ג ה. אע"פ שאין לשני אלא מה ששייר הראשון אסור^ח לראשון למכור או ליתן במתנה גוף הדבר אלא אוכל הפירות עד שימות ויזכה השני, ואם עבר הראשון ומכר או נתן במתנה הגוף, אין השני מוציא מיד הלקוחות^ע, שאין לשני לא מהגוף ולא מהפירות אלא מה ששייר

-
- י.** פירוש שבדיניהם אין להם הכלל שירושה אין לה הפסק. סמ"ע ס"ק ה'.
  - כ.** דבלשון ירושה אין הבריא יכול לתת. סמ"ע ס"ק ו'. ולא אמרו הגאונים שהמתנה היא כירושה אלא בשכיב מרע שדבריו קיימים בירושה, אבל בבריא שאין דבריו קיימים, אם אינו נעשה המתנה כירושה אף היא אינה כלום. כ"כ הרב המגיד שם בהלכה ה'.
  - ל.** וה"ה בשכיב מרע אם אמר מהיום, אפי' הראשון ראוי ליורשו קנה השני במה ששייר, כמבואר בסעיף ז' והטעם דכיון שאמר מהיום היינו שאין לראשון אלא הפירות מהיום לכל ימי חייו, והגוף מהיום לשני ע"ש. בסמ"ע ס"ק כ'. והש"ך כאן בס"ק ג'.
  - וכתב בביאורים ס"ק ד' דאין האחריו קונה רק מכח הנותן ולכן בעינן במתנת בריא שיהיה השטר והמקנה קיימים בשעת מיתת המקבל הראשון, וכן יכול הנותן לחזור בו קודם מיתת הראשון כשלא אמר לו מעכשיו, וע"כ אפי' למאן דס"ל דמהני לשון ירושה בבריא מ"מ לא אמרינן בו שירושה בו אין לה הפסק.
  - מ.** מברייתא ב"ב קכ"ט ע"ב. שלא זיכה לשלישי אלא מכח השני, וכיון שלא בא ליד השני, אי אפשר לשלישי לזכות בו, שהרי כל זמן שהוא ביד הראשון הכל שלו גוף ופירי שהרי אם מכרם הוי מכר. סמ"ע ס"ק ח'.
  - נ.** כך פירש ה"ה ברמב"ם פ"ב מזכיה הלכה ז', וכן הוא בסמ"ע ס"ק ט'.
  - ס.** מב"ב קל"ז ע"א כרשב"ג. והטעם כדי שיקויים דברי הנותן ורצונו. סמ"ע ס"ק י'.
  - ע.** שם ברמב"ם הלכה ט'. שלא נתן לו אלא מה ששייר בפועל.

הראשון. וכל המשיא עצה לראשון למכור או לתת הגוף או הפירות נקרא רשע^פ, ואפי' היו בהם עבדים והוציאם לחירות או כלים ועשאם תכריכים למת^צ שנאסרו בהנאה מעשיו קיימים.

הגה: נתן נכסיו לפלוני לעשר שנים ואחריו לפלוני, ומכרן הראשון כאן השני מוציא מיד הלקוחות^ק שהרי לא נתן לראשון מתנה גמורה אלא הגבילה בזמן.

- פ.** מימרא דאביי שם ב"ב ופי' רשב"ם בד"ה ערום. אבל הראשון כיון שהדין כן, והוא מוכרו או נותנו להנאתו לא נקרא רשע, משא"כ המשיאו עצה זו שאין לו הוא הנאה מכך נקרא רשע. סמ"ע ס"ק י'.
- ולפי"ז אין הבדל בין המשיא עצה למכור גוף או פירות.
- צ.** פירש הנ"י היינו שזרקן על המת יותר מן הצריך לו שאין בכך צד מצוה, וממילא יש בזה עבירה, כמש"כ השו"ע ביור"ד סי' שמ"ט דעובר בבל תשחית, וקמ"ל דגם בזה מעשי הראשון קיימין. סמ"ע ס"ק י"ג.
- ק.** היינו אחר העשר שנים. סמ"ע ס"ק י"ד.